

ZGORNJE GORENJSKE **Društvo za cerebralno paralizo**

Datum: 1 avgust 2017

POROČILO O ENODNEVNI EKSKURZIJI V KOPER

Koper (italijansko Capodistria, slovensko glava Istre) je šesto največje mesto v Sloveniji in s 23.726 prebivalci največje ob Obali. Je upravno središče Mestne občine Koper, sedme največje in četrte najgosteje naseljene občine v Sloveniji. Mesto ima dva uradna jezika, poleg državnega jezika slovenščine tudi italijanščino, ki je obvezen predmet v koprskih osnovnih in srednjih šolah, saj Koper leži na dvojezičnem območju na meji z Italijo. Ob mestu je mednarodno tovarno pristanišče Luka Koper, edino tovrstno v Sloveniji. Po podatkih SURS - a je konec leta 2016 v občini Koper živel 9,7 % ljudi brez slovenskega državljanstva. Po popisu leta 2002 večina prebivalstva (74,1 %) govori slovensko. Manjšinski jeziki so hrvaščina (8,0 %), srbohrvaščina (4,0 %), bosanščina (2,8 %), srbsščina (2,7 %) in italijanščina (2,2 %). Podnebje v Kopru je submediteransko, za katero so značilni dolga in vroča poletja, mile zime in pogosti vetrovi - burja, jugo in maestral. Povprečne januarske temperature so v Kopru višje kot po večini Slovenije in znašajo več kot 4 °C, povprečne julijske pa so višje od 22 °C. Morje je najhladnejše februarja (8 °C), najtoplejše pa avgusta (24 °C). Največ padavin pade jeseni. Najmočnejši sunki burje dosežejo hitrosti tudi do 200 km/h, kar prebivalcem lahko povzroča nevšečnosti. Prav tako pa lahko resnejše nevšečnosti nastanejo ob pojavu tramontane, ki je značilna za to področje Slovenije. Koprsko primorje sestavljata dve zelo različni območji: ozek obalni pas in flišno gričevje v zaledju. Flišne pokrajine sestavlja fliš, ki je sicer neprepustna kamnina, vendar zelo slabo odporna proti površinskemu odnašanju. Prsti v Koprskem primorju so nastale na treh različnih podlagah: največ na flišu, manj na apnencu in na rečnih nanosih. Tipi prsti na flišu: regosoli, leptosoli (karbonatna rendzina), kambisoli, antrosoli, luvisoli, planosoli. Na apnencu je največ leptosolov (rendzina), na rečnih nanosih so se razvili fluvisoli (ob zgornjem in srednjem toku rek) ter glejsoli (ob spodnjem toku rek Rižane, Dragonje, Badaševce in Drnice). V primerjavi s pravim sredozemskim rastlinstvom zimzelenih rastlin skorajda ni. Za toploljubne primorske gozdove je značilen listopadni puhasti hrast. Posebnost koprskega primorja so oljke. Za mediteransko podnebje so značilni tudi agrumi, fige, aromatične rastline in makija. V Kopru uspeva zaščitena okrasna rastlinska vrsta brnistra z živorumenimi cvetovi, ki je značilna za Istro. Sledovi poselitve koprskega območja segajo v srednji paleolitik in neolitik. O tem pričajo številna jamska najdišča na Kraškem robu. Prva poselitev koprskega otoka sega v rimsko republikansko obdobje. Novejše arheološke najdbe iz 3. - 1. st. p. n. š. segajo v čas, ko je bila v pisanih virih na širšem koprskem območju omenjena antična naselbina Aegida. Proti koncu rimskega cesarstva je bila na otoku večja naselbina, v poznoantičnem obdobju pa ena izmed postojank obrambnega sistema Claustra Alpium Iuliarum. V času preseljevanja narodov se je rimljansko in porimljanjeno okoliško prebivalstvo zateklo v otoško naselje. Ko so severno Istro sredi 6. stoletja zasedli Bizantinci, so Capris dobro utrdili in ga preimenovali v Iustinopolis (po cesarju Justinu II.). Varna otoška lega ob poteh proti Gradežu, tedaj pomembnemu središču ob severni jadranski obali, je mestu omogočila nagel razcvet. V 8. stoletju se je v zaledje istrskih mest naseljevalo slovansko prebivalstvo, ki se je postopno pomaknilo do obalnih mest. Koper se je leta 932 povezal z Benečani. Ti so skrbeli za varnejšo plovbo, s pogodbami pa so si počasi podrejali mesto. Leta 1186 je Koper postal svobodna komuna z voljeno oblastno strukturo. Osamosvojila se je koprška škofija, ki ji je koprška komuna podelila posesti v vaseh Lopar, Padna, Brič in Sermin. Pozneje, do leta 1208, so mestu gospodovali istrski mejni grofje in za njimi oglejski patriarhi. Ti so Koper izbrali za sedež svojih fevdalnih posesti v Istri in ga poimenovali Caput Histriae (Glava Istre), ki so ga kasneje poitalijanili v Capo d'Istria. V času vladavine oglejskih patriarhov se je mesto vztrajno borilo za privilegije in obdržalo lastne statute, ki so omejevali oglejsko oblast. Mestu so

patriarhi podelili oblast nad vasmi v zaledju severne Istre. Otok Koper na veduti iz leta 1781, preden so ga z nasutjem povezali s kopnim (1827). Po daljšem obdobju samostojnosti je leta 1279 Koper skupaj z drugimi Istrskimi mesti prešel pod Benečane. V 16. stoletju je dobil privilegiran položaj na gospodarskem in upravnem področju. Na prelomu 15. in 16. stoletja so v Kopru ustanavljali menjalnice, banke in obrtne delavnice. V robne dele mesta se je preseljevalo čedalje več Slovencev, ki so se predvsem ukvarjali s solinarstvom, z ribištvom in s kmetijstvom. V času beneške vladavine je mesto na trgovskem področju uspešno tekmovalo z bližnjim Trstom, saj je imelo zaradi lege na otoku in utrjenih zidov ugoden obrambni položaj. V 16. stoletju je Koper dobil sodišče za civilne in kazenske zadeve ter nekaj drugih upravnih funkcij za naselja v zaledju severne Istre. Zaradi tujih upadov so bili prek Istre in Krasa usmerjeni v Beneško republiko, zato Kopra niso ogrozili, pač pa je bilo močno opustošeno njegovo podeželsko zaledje. V času spopadov med Benečani in Avstrijo je trgovina z zaledjem, predvsem s Kranjsko, upadla. Mesto je prizadela kuga, v času katere se je število prebivalstva zmanjšalo z 8.000 na 1.800. Počasi si je s pomočjo trgovine s soljo, prodaje olja in vina mesto opomoglo. Šele sredi 17. stoletja so ponovno našli 4.500 prebivalcev. Koper je pomembno gospodarsko moč ohranil vse do 17. stoletja, ko sta bila Trst in Reka proglašena za svobodni pristanišči. Pomembno pomorsko in trgovsko vlogo je Koper izgubil s propadom Beneške republike (1797) ter z dograditvijo železnice Dunaj - Trst (1857). Glavno trgovsko, pomorsko, postopno tudi industrijsko središče Avstro - ogrske monarhije je postal Trst, Koper pa z agrarno okolico vedno bolj njegovo zaledje za oskrbo s kmetijskimi pridelki. Meščani, predvsem Italijani, so živeli od solinarstva, ribištva in lokalnega ladjedelništva, ljudje v okolici, pretežno Slovenci, pa od poljedelstva in živinoreje. Po letu 1819 se je začelo dokončno rušenje mestnega obzidja, 1827. je bil zgrajen kilometer dolg nasip s cesto od starega pristanišča do Semele. Otok so s kopnim povezali v 19. stoletju. Tedaj so na plitvinah okoli mesta uredili soline, vendar so jih v 20. stoletju opustili, zemljišče izsušili in ga namenili kmetijstvu. Koper je bil osvobojen 30. 4. oziroma 1. 5. 1945. Po koncu druge svetovne vojne se je v letih od 1945 do 1954 iz Kopra izselila v Italijo večina avtohtonega prebivalstva. Leta 1947 je bila podpisana Pariška mirovna pogodba, s katero je Koper na podlagi Devinskega sporazuma postal sedež cone B Svobodnega tržaškega ozemlja. Po podpisu Londonskega memoranduma leta 1954 je Koper postal pomembno gospodarsko in politično središče slovenske obale, kar je povzročilo njegov hiter razvoj. Leta 1957 so začeli vzhodno od starega mesta graditi novo pristanišče. Poglobili so plitvo morje Škocjanskega zatoka, izkopano gradivo pa uporabili za nasipanje plitvin ob obali. S tem so pridobili dovolj ravnih površin za pristaniške objekte. Luka Koper se je začela pospešeno razvijati po letu 1967, ko so zgradili 31 km dolg železniški priključek Koper - Prešnica, ki je povezoval Koper s slovenskim in srednjeevropskim zaledjem. Velik del prometa predstavlja tranzitno blago za Srednjo Evropo. Pristanišče je usposobljeno za pretovarjanje različnih vrst blaga za kontejnerski promet in promet RO - RO (roll on - roll off), generalno blago, razsuti tovor (žito, rude), tekočine, les in sadje. Po letu 1957 se je spremenila nacionalna in socialna struktura prebivalstva, saj se je v mesto priseljevalo prebivalstvo iz slovenskega in jugoslovanskega zaledja. Vzporedno z gospodarsko rastjo so se razvili šolstvo, zdravstvo in kultura. Pomembno je bilo načelo dvojezičnosti in vključevanje pripadnikov italijanske narodnosti v vse oblike javnega življenja. Kulturne ustanove, ki preraščajo krajevni pomen, so: bogata študijska knjižnica, Pokrajinski muzej (od leta 1911) ter radijska in televizijska postaja. Poleg slovenskih osnovnih in srednjih šol sta v mestu tudi italijanski osnovna šola in gimnazija. Obsežen luški kompleks, novo poslovno središče in nove primestne stanovanjske četrti (Semele, Žusterna, Šalara) so močno spremenili podobo mesta. Zgodovinsko mestno jedro z vrsto pomembnih kulturnih spomenikov pa je ohranilo osnovne značilnosti srednjega veka.

V soboto 29. julija 2017 smo se v jutranjih urah odpravili na pot proti Kopru. Naš prvi krajši postanek smo naredili na OMV Slovenija d.o.o. - Bencinski servis Bonifika Koper, kjer so nas prijazno sprejeli in postregli s toplimi napitki (kava, čaj) ter sendviči. Po okrepčilu smo pot nadaljevali do Škocjanskega zatoka, ki je naravni rezervat in se nahaja v neposredni bližini Kopra in predstavlja preostanek morja, ki je nekoč obdajalo mesto. Škocjanski zatok je bil nekoč morski zaliv, ki sta ga počasi zasipavali rečici Badaševica in Rižana in se je zamočviril. Tu se mešata slana in sladka voda - somornica. Na tem območju so se križali interesi zagovornikov okolja in zagovornikov zasipavanja in urbanizacije. Sestavljata ga polslana laguna, obdana s slanoljubnimi rastlinami, plitvinami in polji, na katerih se razraščajo različne vrste slanaš ter sladkovodno močvirje z močvirskimi travniki in odprto vodno površino, obdana s trstičjem in toploljubim grmovjem Bertoški bonifiki. To je največje polslano somornično mokrišče v Sloveniji. Rezervat je izjemnega pomena zaradi pestrosti rastlinskih in živalskih vrst. Škocjanski zatok je največje polslano močvirje v Sloveniji, velikega ekološkega pomena ter izjemnih botaničnih, zooloških in krajinskih vrednot. Naravni rezervat Škocjanski zatok je sestavljen iz dveh delov - iz Bertoške bonifike, ki je sladkovodni del rezervata in brakične lagune s plitvim in z blatnim dnom. Škocjanski zatok je prostorno vodno območje, ki preko celega leta ohranja velik ekološki pomen. Z vidika biodiverzitete predstavlja življenjsko okolje za 41 % vseh dvoživk v Sloveniji, 55 % vseh zabeleženih vrst ptic in 36 % vseh živečih sesalcev v Sloveniji. Raznolikost živalskega in rastlinskega sveta omogočajo različne globine lagune in raznolikost habitatov, kot so močvirni travniki, plitvine, bazeni, reke itd. Škocjanski zatok je pomembno mednarodno postajališče pri selitvah ptic in

ker pozimi ne zamrzne je za vodne ptice primerna lokacija za zimovanje, hranjenje, valjenje itd. Kako je Škocjanski zatok nastal, o tem je mogoče izvedeti iz pripovedi o izsuševanju in uničevanju zaliva zastajajoče vode in gradnje novega tovornega koprskega pristanišča. Nastanek Škocjanskega zaliva in kasneje zatoka je neposredno vezan na razvoj Kopra. Staro mesto Koper je bilo nekoč otok, ki je bil s solinami povezan s celino. O zatoku govorimo od leta 1957, ko je bil zgrajen 900 metrov dolg nasip od mesta Koper do izliva Rižane. Od tedaj pa do skorajšnjega zasutja v osemdesetih letih, se je vodna površina zmanjševala. Na območju lagune kljub vsemu ni zrasla predvidena industrijska cona, ampak je bilo območje zaradi spoznanega naravovarstvenega pomena leta 1998 zavarovano z zakonom. Leto kasneje je bil sprejet Program varstva in razvoja naravnega rezervata, ki predvideva tako sanacijo naravnih razmer kot tudi ureditev rezervata za obisk javnosti. Konec leta 1999 je bila Društvu za opazovanje in proučevanje ptic Slovenije (DOPPS) podeljena koncesija za upravljanje rezervata. Škocjanski zatok je plitva laguna, polzaprt sistem sladke in slane vode, ki iz globokega središčnega dela prehaja v cono muljastih tal. Muljaste plitvine poraščajo sestoji slanljubnih rastlin slanuše. Posebnost zatoka je trstičevje, poleg katerega uspevajo še halofitne vrste. Obmorska triroglja ima edino nahajališče v trstišču zatoka v Sloveniji. Za rastline morskega obrežja so najbolj ugodne razmere takrat, kadar je meja med kopnim in morjem široka in obala plitva, takšna naravna rastišča pa so redka. V zatoku pa so tudi številne ptice. V obdobju od leta 1979 do 2000 je bilo opaženih 200 različnih vrst ptic, med njimi 75 gnezdil in 125 vrst med selitvijo. Med bolj ogroženimi so tudi mala bobnarica ali čapljica (*Ixobrychus minutus*), kvakač ali nočna čaplja (*Nycticorax nycticorax*), čopasta čaplja (*Ardeola ralloides*), grahasta tukalica (*Porzana porzana*), močvirski martinec (*Tringa glareola*), črnoglavi galeb (*Larus melanocephalus*), tamariskovka (*Acrocephalus melanopogon*). Najbolj znan halofit na območju Škocjanskega zatoka je osočnik, pri katerem poznamo dve vrsti - *Salicornia patula* (navadni osočnik) in *Salicornia veneta* (beneški osočnik). Razlike med njima so dolgo let raziskovali. In sicer se te razlike opazijo pri položaju cvetov v kolencu, obliki oziroma debelini kolenc in v rasti. Oba osočnika pa po navadi rasteta na muljastih in poplavljenih tleh. V Škocjanskem zatoku najdemo tudi dve vrsti členkarjev. Bolj pogost je navadni členkar (*Arthrocnemum furcicosum*), malo manj pogost pa je t. i. redkejši (v razpokah zidov), ki je nekoliko večji (*Arthrocnemum glaucum*). Ena od halofitov v Škocjanskem zatoku je tudi obrežna labodka (*Suaeda maritima*), katera na določenih predelih tvori monokulture. Najdemo tudi močvirske slanovke (*Puccinellia palustris*), katere je sicer malo. Ta se ponavadi pojavlja skupaj z navadnim osočnikom. Gostocvetno pirnico ne štejemo med tipične halofitne vrste, saj nima vseh značilnosti halofitov. Na sušnih in pustih tleh pa najdemo kopjastolistno lobodo (*Atriplex hastata*), obmorsko nitnico (*Spergularia marina*) in pa travo zakrivljeno ozkorepko. Poznamo tudi šaše, vendar edini, ki se pojavlja pri nas je obrežni šaš. Ena izmed najbolj zanimivih halofitnih rastlin pa se nahaja v trstičevju. To je obmorska triroglja (*Triglochin maritimum*). Nato imamo tu še veliko halofitnih vrst, ki niso pogoste. To je npr. navadna mrežica (*Limonium angustifolium*), navadni lobodovec (*Halimione portulacoides*), obmorski oman (*Inula vrithmoides*) in solinke (*Salsola soda*). Tam kjer so potopljena tla uspeva bogatejša združba ozkolistne mrežice (*Limonium venetum*), katera je dobila ime po ozkolistni mrežici. V Škocjanskem zatoku najdemo tudi mlake v katerih najdemo rastline katere so prilagojene na slano območje. Takšna vrsta je obmorska rupija (*Ruppia maritima*), ki lahko uspeva samo v slanem okolju, kakršno je mlaka. Polslana laguna v Škocjanskem zatoku - Gnezda so večinoma narejena iz svežih ali suhih rastlin. Gnezda črne liske lahko razdelimo na tri skupine. Prva skupina so tista, katera imajo malo gradiva in so zelo nizka (do 10 cm). Taka gnezda ob dežju naplavi. Druga skupina so srednje velika gnezda, ploščata z veliko gradiva (visoka do 30 cm). Taka gnezda imajo tudi most, zgrajena so iz trstičja ali stebel in se skupaj s plimovanjem vode dvigajo gor in dol. Tretja skupina so zelo podobna drugi skupini gnezd, le da ta gnezda imajo še več gradiva. So tudi višja (do 35 cm) in širša (premer je lahko od 40 cm do enega metra). Tako kot prejšnja skupina gnezd imajo tudi ta gnezda most. Gnezda gradita samec in prav tako samica. Sprehodili smo se okoli Škocjanskega zatoka in opazovali živalske in rastlinske vrste. Škocjanski zatok je zaradi pestrega prepleta polslanih in sladkovodnih življenjskih okolij raj za številne živalske in rastlinske vrste, s tem pa tudi za vse, ki jih radi opazujemo in doživljamo naravo. Območje je posebej pomembno zaradi velike pestrosti ptic. Ornitologi smo jih v zadnjem desetletju na komaj 122 hektarjev velikem zavarovanem območju Škocjanskega zatoka našli kar 245 različnih vrst. Seveda se različne vrste ptic v rezervatu pojavljajo na različne načine in ob različnem času. Nekatere tukaj gnezdiijo, druge prezimujejo, lahko pa se le za kratek čas ustavijo in počivajo na selitvi. Glede na pojavljanje zato ptice naravnega rezervata Škocjanski zatok delimo v nekaj osnovnih skupin. Sem spadajo gnezdilke. Na območju Škocjanskega zatoka redno gnezdi 49 različnih vrst ptic, sedem vrst so uvrstili med verjetne gnezdilke, trinajst vrst pa gnezdi v neposredni bližini ter se na območju naravnega rezervata v času gnezditve redno pojavljajo - prehranjujejo ali počivajo. Poznamo tudi zimske goste. V to skupino sodijo negnezdeče vrste, ki se v naravnem rezervatu najštevilnejše pojavljajo v zimskem času (od sredine novembra do sredine februarja). To so predvsem vrste, ki praviloma gnezdiijo severno od naših krajev. Med zimske goste uvrščamo 42 vrst ptic, opaženih v Škocjanskem zatoku. Preletni gosti so negnezdeče vrste, ki na obravnavanem območju prezimujejo le izjemoma ali v manjšem številu. V veliko večjem številu se pojavljajo v času spomladanske (od sredine februarja do sredine maja) in

jesenske selitve (od sredine julija do sredine novembra). Spomladi se ptice iz južnih krajev, kjer so prezimovale vračajo v svoja gnezdišča, jeseni, po končani gnezditvi, pa se ponovno vračajo proti jugu. Med preletne vrste uvrščamo 85 vrst ptic, opazovanih v Škocjanskem zatoku v zadnjem desetletju. Med celoletne goste prištevamo negnezdeče vrste, ki se na območju naravnega rezervata Škocjanski zatok zadržujejo vse leto. Takih vrst je bilo v zadnjem desetletju 21. Med izjemne goste uvrščamo 37 vrst ptic, ki na območju rezervata niso bile opažene več kot petkrat. V Škocjanskem zatoku namreč srečamo tudi v Sloveniji zelo redko opažene vrste ptic, kot so plamenec (*Phoenicopterus ruber*), zalivski galeb (*Larus genei*) in mala droplja (*Tetrax tetrax*). Med izjemne goste naravnega rezervata uvrščamo tudi tatarsko žvižgavko (*Netta rufina*), kaspjsko čigro (*Sterna caspia*) in plevico (*Plegadis falcinellus*), vrste, ki se v majhnem številu v Sloveniji sicer redno pojavljajo. V to skupino so uvrstili tudi tujerodne vrste, ki jih je k nam zanesel človek. Spomladi leta 2007 so se na območju rezervata zadrževali trije primerki črnega laboda (*Cygnus atratus*). Zaradi prepleta brakičnih (polslanih) in sladkovodnih življenjskih okolij je Škocjanski zatok neglede na majhno površino, ki jo pokriva, zelo pestro okolje. Skoraj tri četrtine površine naravnega rezervata obsega polslana laguna, ki je z gnezditvenimi otočki, morskimi močvirji in poloji dom številnih redkih živalskih in rastlinskih vrst. Med rastlinami so najbolj znane slanuše, na sol v zraku in tleh prilagojene rastline, ki v Sloveniji poleg Škocjanskega zatoka uspevajo le še v Sečoveljskih in Strunjanskih solinah. Sladkovodni del naravnega rezervata se razprostira na Bertoški bonifiki in je nastal z obnovo (renaturacijo) v letih 2006 - 2007 kot nadomestilo za izgubljena močvirja v okolici Kopra, ki so bila v preteklih desetletjih uničena v urbanizacijskih procesih. Obsega tako vlažne in močvirne travnike kot tudi območja s trstičjem in stalno globoko vodo, ki so pomembna kot gnezdišča in prehranjevališča ptic. V živalskem svetu po pestrosti najbolj izstopajo ptice, ki so jih na komaj 122 hektarjev velikem območju v zadnjem desetletju ornitologi opazovali 245 vrst, število pa še vedno narašča. To je več kot 60% v Sloveniji opazovanih ptic, ki so tu svoj dom našle po obnovi naravnega rezervata in njegovem skrbno načrtovanem upravljanju. Zaradi izjemno pozitivnega vpliva na porast biotske pestrosti naravnega rezervata štejemo njegovo obnovo med največje zgodbe o uspehu modernega varstva narave pri nas. Polslana laguna z gnezditvenimi otočki, morskimi močvirji in poloji, na katerih se razraščajo različne vrste slanuš, obsega skoraj tri četrtine Škocjanskega zatoka. Zanj so značilni številni lagunski elementi, kot so osrednje območje z globoko vodo, mreža sekundarnih jarkov, plitvine in bibavične ravnice brez vegetacije ter otočki in poloji z vegetacijo slanuš, ki usmerjajo vodne tokove, katere povzročata veter in plimovanje. Iz osrednjega območja z globoko vodo se dno lagune proti obali postopoma dviguje v sekundarne jarke in plitvine, ki segajo vse do območja bibavičnih ravnin, kjer preidejo v poloje z vegetacijo morskih obrežij. Lagunarni del rezervata se napaja tako z morskotvorno kot sladko vodo. Z morskim kanalom, ki poteka skozi koprsko luko je laguna neposredno povezana z morjem, z vzhodne strani pa se vanjo po levem kraku, imenovanem tudi Ara, izliva reka Rižana. Morsko laguno oblikuje pester preplet vsaj petih habitatnih tipov, varovanih na evropskem nivoju v okviru omrežja Natura 2000. Celotno vodno telo lagune Škocjanskega zatoka je prioriteten habitatni tip obalne lagune (Natura 2000 koda 1150), kot so opredeljena v Evropi zelo redka plitva območja z morskotvorno vodo, ki so vsaj delno ločena od morja. Po osrednjem kanalu, ki deluje kot življenjska arterija, prihaja sveža morska voda globoko v notranjost lagune. Tako ne preseneča dejstvo, da je v laguni najti številne značilne predstavnike lagunske favne nevretenčarjev. Med njimi so zlasti pogoste školjke (*Cerastoderma glauca*) in (*Abra segmentum*) in polži vrst (*Haminoea hydatis*) in (*Hydrobia* sp.). Med raki je značilna postranica (*Corophium orientale*), ki ima zelo pomembno vlogo v prehranjevalnem spletu, saj je priljubljen plen nekaterih vrst ptic. Poleg značilnih lagunskih nevretenčarjev najdemo v območjih z globoko vodo tudi mnoge morske, pa tudi sladkovodne nevretenčarje. V laguni živita tudi morski polž (*Cyclope neritea*) in morska mokrica (*Sphaeroma hookeri*), za katero je značilno, da se v nevarnosti zvije v kroglico. V zimskem času, ko je slanost običajno nižja, pa v laguni mrgoli ličink trzač (*Chironomidae*). Območja z globoko vodo so primerno življenjsko okolje za nekatere tipične morske vrste rib, kot so ciplji (*Mugilidae*) in glavačke (*Pomatoschistus* sp.), pa tudi za tiste, ki prenesejo širši razpon slanosti, kot je na primer solinarka (*Aphanius fasciatus*). Območja z globoko vodo privabljajo tudi številne vrste vodnih ptic, ki se prehranjujejo s potapljanjem ali prevračanjem. Med njimi so najbolj številčno zastopani predstavniki iz družine ponirkov (*Podicipedidae*), kormoranov (*Phalacrocoracidae*) in plovcev (*Anatidae*). Zlasti to velja za zimski čas, saj vodna površina lagunskega dela rezervata zaradi brakičnosti in geografske lege večinoma ne zamrzne. Posebna zanimivost Škocjanskega zatoka so poloji, kjer so svoje rastišče našle rastline morskih obrežij - slanuše, prilagojene na rast na slani podlagi. Osrednji, najgloblji del lagune navzven postopoma prehaja v bolj plitvo vodo vse do območja bibavičnega pasu, kjer vodna površina iz plitvin in polojev brez vegetacije preide v poloje s pionirsko vegetacijo slanuš enoletnic in naprej v višja polsuha slana muljasta tla s slanušami trajnicami v območju delovanja valov in pršca. Taka rastišča so v Sloveniji izjemno redka in posebnega pomena, saj jih najdemo le na naplavnih rečnih ravninah Piranskega, Strunjanskega in Koprškega zaliva ter v Škocjanskem zatoku. Poloji, ki so lahko muljasti ali peščeni, so izredno pestro, bogato in nestanovitno življenjsko okolje. Izpostavljeni so valovanju ter bibavici, nenehnemu delovanju plime in oseke, s tem pa tudi velikim nihanjem temperature. Peščeno in blatno dno bibavičnih ravnin preraščajo alge in morske semenke, med

katerimi je najbolj razširjena obmorska rupija (*Ruppia maritima*). Ta prostor poseljujejo bentoški nevretenčarji (mnogoščetinci, raki, polži, školjke ...) ter več vrst rib, ki skupaj z morskim rastlinjem predstavljajo lahko dostopno hrano za številne vrste močvirskih ptic, kot so čaplje (*Ardeidae*), tukalice (*Rallidae*) in obvodne ptice iz skupine pobežnikov (*Charadriiformes*). Sladkovodno močvirje na Bertoški bonifiki so uredili kot nadomestilo za uničena močvirja, ki so se do leta 1990 razprostirala ob izlivu reke Badaševica v Škocjanski zatok. S prepletom različnih sladkovodnih življenjskih okolij, značilnih za izlivne dele rek v Jadransko morje, so omogočili bivanje in razmnoževanje velikemu številu rastlinskih in živalskih vrst. Izlivni del levega kraka Rižane gradi sladkovodno močvirje z vlažnimi in močvirnimi travniki, odprtimi vodnimi površinami, sestoji trstičja in toploljubnimi grmišči na Bertoški bonifiki, ki je polno najrazličnejše hrane. Obilje sladkovodnega življenja od vodnih rastlin do majhnih vodnih organizmov - maločlenarjev, mehkužcev, rakov, ličink kačjih pastirjev in vodnih hroščev, paglavcev žab in majhnih rib privablja velike jate pobežnikov in čapelj. Te, večinoma dolgonoge in dolgokljune ptice, v mehki močvirni zemlji, jarkih in plitvinah najdejo obilico najrazličnejše hrane. V času selitve in prezimovanja močvirni travniki in vodne površine sladkovodnega dela rezervata privabljajo tudi velike jate plovcev, predvsem gosi (*Anser sp.*) in različnih vrst rac (*Anas sp.*), ki se pretežno hranijo z rastlinsko hrano: listi vodnih rastlin, poganjki trav in trstičja ter koreninami. Nekatere vrste rac iz rodu rac potapljavk (*Aythya sp.*) pa se pri iskanju majhnih vodnih živali tudi potapljaajo. Močvirni travniki so travniki, ki so občasno ali stalno poplavljeni z vodo. Raztezajo se na južnem delu sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki. Pticam nudijo primerno počivališče, zaradi obilja hrane, ki jo najdejo v mehki zemlji, pa predvsem pomembno prehranjevališče. Za nekatere vrste so šopi šašja in ločja tudi skrivališče pred plenilci. Močvirni travniki so na selitveni poti dobrodošla postaja velikim škurhom (*Numenius arquata*), kozicam (*Gallinago gallinago*), togotnikom (*Philomachus pugnax*), črnorepim kljunačem (*Limosa limosa*), različnim vrstam martincev (*Tringa spp.*) in še mnogim drugim vrstam pobežnikom. Na obrobju močvirnih travnikov najdejo obilo hrane in zatočišče tudi majhni žužkojedi sesalci, kot so rovke (*Crocidura sp.*), krt (*Talpa europaea*) ali beloprsi jež (*Erinaceus concolor*). V Škocjanskem zatoku živi tudi etruščanska rovka (*Suncus etruscus*), najmanjši evropski sesalec, vendar je njen način življenja zelo skrit in jo zato težko opazimo. Tukaj najdemo tudi ozkega vrtenca (*Vertigo angustior*), majhnega kopenskega polža s komaj 1,8 milimetra dolgo hišico. Od sorodnih vrst tega rodu se ozki vrtenec loči po levosučno zaviti hišici in po življenjskem prostoru. Najdemo ga v mahu in stelji na zamočvirjenih travnikih ter v pasu obrežne vegetacije. V Škocjanskem zatoku je vrsta pogosta in splošno razširjena ob sladkovodnih jarkih in na močvirnih travnikih. Trstičje je rastlinska združba, v kateri prevladuje navadni trst (*Phragmites australis*). Da trstičje dobro uspeva, mora biti vedno v stiku z vodo. Najbolj značilne vrste ptic, ki so tukaj našle svoj življenjski prostor, so rakar (*Acrocephalus arundinaceus*), srpična trstnica (*Acrocephalus scirpaceus*) in čapljica (*Ixobrychus minutus*), ki rada oponaša trstičje s svojim navzgor obrnjenim dolgim kljunom. Sladkovodno trstičje je v Škocjanskem zatoku dobro razvito in predstavlja pomembno življenjsko okolje za mnoge živali, saj jim nudi prostor za prehranjevanje in gnezditve ter odlično zavetje. Največji sklenjeni sestoj sladkovodnega trstičja je na skrajnem severnem delu rezervata na Bertoški bonifiki ter ob jarkih južnega dela bonifike. V takšnem življenjskem okolju lahko opazimo tudi največjega glodalca v Škocjanskem zatoku - nutrijo (*Myocastor coypus*). To je tujerodna vrsta, ki so jo včasih gojili zaradi krzna, danes pa nutrije živijo prosto v naravi. O njihovi navzočnosti se lahko prepričamo tudi po značilnih travnatih toboganih, po katerih se spuščajo z vrhov nasipov v jarke. Zaslajeno ali somorno trstičje se od sladkovodnega razlikuje po tem, da raste v slani vodi in se v njegovi podrasti pojavljajo slanuše ali halofiti. Takšno trstičje obilno porašča obrobje lagune Škocjanskega zatoka. V zelo slanih razmerah zraste nekoliko manjše, posebej nizko pa ostane na sušnejših tleh. V takšnem življenjskem okolju raste obmorska triroglja (*Triglochin maritimum*), redka halofitna trajnica z ozkimi » travastimi « listi in neznatnimi cvetovi v klasastem socvetju. V Škocjanskem zatoku je bila nazadnje opažena pred dvajsetimi leti, kar so zadnja opažanja na ozemlju Slovenije. Prav gotovo pa se še » skriva « med trstičjem in jo je treba le poiskati. Na sladkovodnem delu Škocjanskega zatoka najdemo številne luže in jarke, ki jih naseljujejo različne vrste nevretenčarjev, dvoživk in plazilcev. Za obiskovalce so posebej zanimivi jarki in mlake, ki se nizajo vzdolž krožne učne poti. V njih mrgoli najrazličnejše življenje, od kačjih pastirjev, ki so številčno najbolj bogato zastopani, do različnih vrst kač, pupkov in žab, katerih življenjski cikel poteka tako v vodnem kot tudi kopenskem življenjskem okolju. Škocjanski zatok je polzaprt sistem sladke in slane vode - plitva laguna, ki iz nekoliko globljega centralnega dela postopoma prehaja v območja muljastih tal, ki jih imenujemo tudi poloji. To so slana tla, na katerih lahko uspevajo le slanuše, te pa se združujejo v posebne rastlinske združbe. Posebna značilnost Škocjanskega zatoka je trstičje, ki ni enako trstičju sladkih voda - v njem poleg samega navadnega trsta (*Phragmites australis*) ne uspevajo še druge močvirske vrste, pač pa te nadomeščajo halofitne. Edino nahajališče v Sloveniji ima v tem trstičju obmorska triroglja (*Triglochin maritimum*), redka vrsta morskih močvirij. Tu so še obmorski loček (*Juncus maritimus*), Cornutijev trpotec (*Plantago cornuti*) in obmorska nebina (*Aster tripolium*). Škocjanski zatok je postal že nekaj let po ureditvi sladkovodnega življenjskega okolja na Bertoški Bonifiki dejansko najpomembnejše bivališče kačjih pastirjev na slovenski obali. Življenje teh barvitih žuželk je razpeto med vodo, v kateri poteka razvoj ličink, in zrak, katerega obvladujejo

odrasli leteči dragulji. Na območju naravnega rezervata je bilo doslej zabeleženo pojavljanje kar 38 vrst kačjih pastirjev, med njimi je bila v letu 2012 tukaj fotografirana celo nova vrsta za slovensko favno - temni slaniščar (*Selysiotthemis nigra*). Prvi kačji pastir, ki ga lahko ob sončnih dneh opazujemo že februarja ali marca in je v Škocjanskem zatoku pogost, je prisojni zimnik (*Sympetma fusca*) iz družine zverc. Med našimi kačjimi pastirji je nekaj prav posebnega, saj edini preživi obdobje mrzle zime kot odrasla žuželka. Modri kresničar (*Ischnura elegans*) sodi med najpogostejše in najbolj prilagodljive vrste kačjih pastirjev pri nas. Tega drobnega enakokrilega kačjega pastirja iz družine škratcev srečujemo ob najrazličnejših vodnih življenjskih okoljih od nižin do gora, živi pa seveda tudi v Škocjanskem zatoku. Rdeči voščenc (*Ceragrion tenellum*) sodi v Sloveniji med najbolj ogrožene vrste kačjih pastirjev, saj so ga melioracije, regulacije in različni drugi človekovi posegi v mokrišča privedli skorajda na prag izumrtja. Danes je vrsta znana s skupno okoli 20 lokalitet na Krasu, Obali in v Vipavski dolini. Ta močno ogrožena vrsta je bila najdena tudi na območju naravnega rezervata Škocjanski zatok, vendar zaenkrat le posamično. Sredozemski kamenjak (*Sympetrum meridionale*) je v Sloveniji opredeljen kot redka vrsta. V sladkovodnem delu Škocjanskega zatoka se uspešno razmnožuje, kar predstavlja trenutno edino območje s potrjenim razvojem te vrste v Sloveniji. Sredozemski kamenjak je z odonatološko -naravovarstvenega vidika eden najpomembnejših pokazateljev vrednosti in pomena Škocjanskega zatoka. Poleg progastega kamenjaka (*Sympetrum striolatum*) je črni ploščec (*Libellula fulva*) eden najpogostejših raznokrilih kačjih pastirjev na območju rezervata. Najdemo ga tako ob stoječih vodah, kot ob različnih kanalih, jarkih in potokih. V Škocjanskem zatoku je bila vrsta pogosta že pred ureditvijo sladkovodnega močvirja na Bertoški bonifiki. Žareče barve samčka opoldanskega škrlatca (*Crocothemis erythraea*) nas bodo v Škocjanskem zatoku razveseljevale v vročih poletnih dneh. V Škocjanskem zatoku smo do leta 2012 zabeležili in določili več kot 300 vrst hroščev, številni zbrani primerki pa zaradi izjemne vrstne pestrosti te skupine še niso vrstno opredeljeni. Med ugotovljenimi vrstami je vsaj 5 vrst novih za slovensko favno, za številne ostale pa je Škocjanski zatok drugo ali tretje znano nahajališče v državi. Zlasti bogata se je izkazala favna vodnih hroščev, kot so kozaki in potapniki ter favna hroščev krešičev, med katerimi so tudi številne vrste, vezane na vodna, močvirna in halofilna okolja. Trstični krešič (*Zuphium olens*) je bil doslej najden le v Škocjanskem zatoku, zato v Sloveniji velja za izjemno redko in ogroženo vrsto krešiča. Živi in razvija se v močvirnem drobirju razpadajočega trsja. Škofovska kapa (*Cybister lateralimarginalis*) je eden naših največjih vodnih hroščev. Najdemo ga v čistih ter z rastlinjem bogatih ribnikih in kanalih. V Sloveniji je škofovska kapa redka in zavarovana vrsta hrošča. Pogostejši je le v mrtvicah Mure in kot smo ugotovili pri raziskavah, tudi v Škocjanskem zatoku. Goveji skarabej (*Onthophagus vacca*) je ena od 13 vrst skarabejev, ki so postali na slovenski Obali pogostejši šele z uvedbo paše konj in goveda v Škocjanskem zatoku. Ličinke govejega skarabeja se razvijajo zlasti v svežih govejih iztrebkih. Obalni bleščeči rogin (*Nacerdes melanura*) živi izključno v priobalnih brakičnih okoljih, kjer ga najdemo pod gnijočim in razpadajočim lesom. Vrsta je v Sloveniji znana le iz Škocjanskega zatoka in drugih brakičnih okolij v okolici Kopra. Harlekinska polonica (*Harmonia axyridis*) je tujerodna in invazivna vrsta polonice, po izvoru iz Kitajske, ki se je po Evropi bliskovito razširila šele v zadnjem desetletju. Sodi med večje polonice in je tako habitatni kot prehranski generalist. V Škocjanskem zatoku je harlekinska polonica zelo pogosta. Pri raziskavah favne metuljev Škocjanskega zatoka so doslej zabeležili 300 vrst metuljev, od katerih jih le 45 uvrščajo med tako imenovane dnevne metulje, vse ostale vrste pa štejemo med nočno ali pretežno nočno dejavne metulje. Zlasti med nočnimi metulji so številne vrste vezane na močvirne habitate, trstišča, šašja ter brakična okolja in zato redke ter ogrožene. Jadralca (*Iphiclides podalirius*) lahko v Škocjanskem zatoku opazujemo od konca aprila do septembra, saj se pojavlja v dveh generacijah. Gosenice te vrste se razvijajo predvsem na črnem trnu, redkeje tudi na sadnem drevju. Rdeči pisanček (*Melitaea didyma*) je od sorodnih vrst pisančkov najživahneje rdečeoranžno obarvan. Na nasipih Bertoške bonifike ima vrsta že lepo razvito in močno lokalno populacijo. Gosenice se razvijajo zlasti na trpotcih. Na Primorskem vrsta nastopa v dveh generacijah in sicer junija ter od sredine avgusta do sredine septembra. Cinobrasti medvedek (*Tyria jacobaeae*) je postal v Sloveniji skrajno redek. Območje Škocjanskega zatoka je vrsta naselila šele leta 2010. Odrasli osebki cinobrastega medvedka so dejavni podnevi in letajo od maja do julija. Oranžne in črno pisane gosenice te vrste se hranijo na šentjakobovem grintu, ki je v Škocjanskem zatoku pogost. Trstični lesovrt (*Phragmataecia castaneae*) je v Sloveniji redka in ogrožena vrsta nočnega metulja iz majhne skupine lesovrto. Njihove gosenice se razvijajo v olesenem spodnjem delu navadnega trsta, kjer se tudi zabubijo. Z obnovo Škocjanskega zatoka so postala tukajšnja obsežna trstišča eno najpomembnejših nahajališč te vrste v Sloveniji. Obmorski pedic (*Scopula emutaria*) je majhna vrsta pedica, ki živi v obalnih območjih zahodne in južne Evrope ter severne Afrike. Gosenice se hranijo z listi slanobjubnih rastlin in listi divje pese. V Sloveniji je vrsta ogrožena zaradi pozidav naravnega okolja. Obmorski pedic je v Škocjanskem zatoku pogosta in značilna vrsta pedica. V obdobju 1996 - 2002 je bilo v Škocjanskem zatoku popisanih 18 vrst rib iz 9 družin (med njimi je 5 skoraj izključno sladkovodnih vrst) in sicer: gambuzija (*Gambusia affinis*), solinarka (*Aphanius fasciatus*), zlati cipelj (*Liza aurata*), tankousti cipelj (*Liza ramada*), dolgin (*Liza saliens*), glavati cipelj (*Mugil cephalus*), debelousti cipelj (*Chelon labrosus*), zet (*Gasterosteus aculeatus aculeatus*), koreselj (*Carassius carassius*), srebrni koreselj (

Carassius gibelio), klen (Leuciscus cephalus), rdečeperka (Scardinius erythrophthalmus), travni glavač (Zosterisessor ophiocephalus), kavkaški glavač (Knipowitschia caucasica), jegulja (Anguilla anguilla), ameriški somič (Ameiurus nebulosus), mali gavun (Atherina boyeri) in vrsta iz rodu gavunov (Atherina spp.). Tujerodne vrste so gambuzija in dve izključno sladkovodni vrsti ameriški somič in srebrni koreselj. Slednji je v Škocjanski zatok vnesel človek. Čeprav je bil Škocjanski zatok že od svojega nastanka podvržen velikim spremembam in preobrazbi, še posebej v zadnjih petih letih, najdemo danes v njem že prave lagunske elemente. Tipični vrsti lagunskih rib sta solinarka (Aphanus fasciatus) in lagunski glavaček (Knipowitschia caucasica). Druge vrste rib, kot sta na primer kačje šilo (Nerophis ophidion) in travni glavač (Zosterisessor ophiocephalus), so tesno povezane s prisotnostjo morskih trav. Pričakovane vrste za tako okolje so tudi razne vrste cipljev (Mugilidae) in mali gavuni (Atherina boyeri), ki se tu pojavljajo v velikem številu. Že sedaj so v laguni naravnega rezervata najbolj številčne ribe iz družine glavačev (Gobiidae), cipljev (Mugilidae) in gavunov (Atherinidae). Pogosta je tudi tujerodna vrsta gambuzija (Gambusia holbrooki), še posebej v zahodnem delu lagune. Med trstičjem in ostalim vodnim rastlinjem lahko pozoren obiskovalec najprej opazi žabo debeloglavko (Rana ridibunda), najpogostejšo vrsto dvoživke v Škocjanskem zatoku. Poleg nje se v rezervatu pojavljajo še zelena krastača (Bufo viridis), navadna krastača (Bufo bufo), rosniča (Rana dalmatina) in zelena rega (Hyla arborea). Debeloglavka (Rana ridibunda) spada v skupino zelenih žab za katere je značilno, da vse življenje preživijo v vodi ali v njeni neposredni bližini, kjer se razmnožujejo, prehranjujejo in prezimujejo. V obdobju parjenja se samci smejoče oglašajo s pomočjo parnih zvočnih mehurjev, ki se izvihata ob kotičkih ust in tako privabljajo samice. Med kačami so v Škocjanskem zatoku najpogostejše kobranke (Natrix tessellata), ki jih je največ v razbremenilniku Ara in v jarkih na sladkovodnem delu rezervata, kjer si v trstičju pogosto rade privoščijo zarod močvirskih ptic. Manj pogoste so njihove najbližje sorodnice belouške (Natrix natrix). V bolj suhih, z grmičevjem zaraslih predelih pa lahko dostikrat opazimo črnico (Coluber viridiflavus), izredno hitro kačo. V Škocjanskem zatoku živi tudi želva močvirska sklednica (Emys orbicularis), katero pa je zaradi skritega načina življenja zelo težko opaziti. Ob sprehodu po krožni učni poti lahko opazimo primorsko kuščarico (Podarcis sicula campestris), ki je najpogostejša kuščarica v rezervatu. Najdemo jo povsod na odprtih, nezaraščenih predelih, v največjem številu pa živi ob nasipu med Bertoško bonifiko in polslano laguno. Od večjih sesalcev v Škocjanskem zatoku živijo: poljski zajec (Lepus europaeus), beloprski jež (Erinaceus concolor), nutrija (Myocastor coypus) - neavtohtona vrsta in lisica (Vulpes vulpes). Od malih sesalcev pa so prisotni naslednji (najdeni v izbljuvkah pegaste sove): navadna belonoga miš (Apodemus sylvaticus), dimasta miš (Apodemus agrarius), pritlikava miš (Micromys minutus), črna podgana (Rattus rattus), siva podgana (Rattus norvegicus), vrtna rovka (Crocidura suaveolens), poljska rovka (Crocidura leucodon) in etruščanska rovka (Suncus etruscus). Prijetna morska klima in žgolenje ptic je vsakemu od nas prijala. Pot smo nato nadaljevali do Luke Koper, kjer smo ob vhodu pobrali prijaznega vodiča Viktorja, ki nas je popeljal po Luki in nam povedal veliko zanimivosti o njej. Kot prvo nam je razložil, da je površina Luke Koper okoli 280 hektarjev (večja je kot stari del Kopra). Luka Koper je edino slovensko mednarodno tovarno pristanišče, ki ga upravlja istoimenska kopraska delniška družba. V podjetju je trenutno zaposlenih okoli 900 ljudi, trenutni predsednik uprave pa je Dragomir Matić. Pristanišče Luke Koper je nastalo leta 1957, razcvet pa je doživelo leta 1967, ko je postalo železniško povezano z zaledjem. Danes pa je pristanišče neposredno povezano z evropskim železniškim in avtocestnim sistemom. Luka Koper je večnamensko pristanišče in ima 12 specializiranih terminalov, to so: kontejnerski in ro - ro terminal, avtomobilski terminal, terminal za generalne tovore, terminal za sadje, terminal za les, terminal za minerale in rudnine, terminal za žitarice in krmila, terminal za glinico, Evropski energetski terminal, terminal za tekoče tovore, terminal za živino in potniški terminal. V Luko Koper prihaja veliko vrst ladij, nekatere izmed teh so: ladje za prevoz kontejnerjev, tankerji (nafta ...), ladje za pretovor generalnih tovorov, ladje za razsute tovore, vlačilci in tudi potniške ladje. Potem smo si ogledali dva obalna dvigala, ki sta v Luki že približno 50 let. Z njima si pomagajo pri dvigovanju tovora, ki ga običajna ladijska dvigala ne morejo dvigniti (dvigala lahko dvigneta tudi do 20 ton tovora). Do dvigala tovor pripelje kamion, ki je naložen ponavadi s tremi koluti (en kolut je težak okoli 7 ton) in zaradi tega je morje tam globoko okoli 14 metrov. Peljali smo se tudi mimo hladilnice v kateri se temperature gibljejo od 0 do 20 stopinj in v njih shranjujejo mlečne proizvode ter južno in sredozemsko sadje. Na poti do ro - ro terminala smo ob vhodu opazili zanimive rdečebelobarvane stebre v katerih so shranjeni senzorji oziroma tipala, ki zaznavajo prisotnost radioaktivnih snovi, vodič nam je tudi pojasnil, da je cel Luški prostor pod strogim video nadzorom in da nepooblaščen osebe nimajo vstopa v Luko. Nato smo prispeli na ro - ro oziroma kontejnerski terminal. Ro - ro v bistvu pomeni » roll on - roll off « kar pomeni, da je terminal namenjen za pristajanje ladij, ki prevažajo avtomobile ali kakšna druga vozila, ki jih lahko fizično odpeljejo z ladje. Na kontejnerskem terminalu smo izvedeli, da ko kontejnerje nalagajo na ladjo skušajo čim bolj izkoristiti prostor in zapolniti vse ter, da ponavadi težje kontejnerje postavijo na dno ladje saj ji to omogoča boljše stabilnost. To včasih postane tudi večji problem saj tovor, ki ga potrebujejo ni vedno na vrhu in če ga želijo dobiti morajo prestaviti vse kontejnerje in jih nato ponovno naložiti na ladjo in ta proces se lahko zavleče tudi v več dni. To spada v prvi bazen. Pot smo nato nadaljevali mimo terminalov za les, živino in žitarice. Na terminalu za les

smo opazili zložen les, ki je večinoma namenjen za gradnjo in ima zaradi sredozemskega podnebja v Luki odlično mesto za sušenje preden ga odpošljejo na naslednjo destinacijo. Opazili smo, da so paketi lesa obravani v rumeno, zeleno, rdečo in modro barvo. Vodič nam je razložil, da so tako obarvani, da vedo čigav je kakšen paket lesa. Na terminalu za živino smo videli velike hleve, ki sprejmejo tudi do 2000 glav živine, ki si v teh prostorih odpočije od naporne poti in nato nadaljuje pot na drugih manjših ladjah ali prevoznih sredstvih. Opazili smo tudi nekaj nadstrešnic, kjer je živina. Na terminalu za žito je bilo opaziti velik silos kjer shranjujejo žita in ga tudi po tekočih trakovih lahko naložijo na ladje ali druga prevozna sredstva. V pristanišču sta tudi parkirani dve ladji slovenske mornarice. Zatem smo obiskali še tankerski privez, kjer pristanejo tankerji, ladje, ki prevažajo tekoča goriva. Te ladje se privežejo na umetnem betonskem otočku, kjer so cevi, katere se povežejo s tistimi na ladji in tako ladja lahko črpa gorivo. Dvigala, ki so kot pumpe dobesedno črpajo nafto iz ladje in jih nato peljejo v rezervoarje. Videli smo tudi cisterne z oznako R, ki pomeni da je notri skladiščen kerozin. Pokazal nam je tudi rezervoarje z jedilnim oljem in vagone, ki so namenjene prav prevozu teh jedilnih olj. Nato smo se peljali mimo velikih kupov železa in rude, ki so prekriti z belo prevleko iz lateksa, da zaščitijo okolje. Okoli kupov pa je tudi 11 metrov visoka ograja, ki preprečuje, da južni veter razpihava prah. Videli smo tudi razdelilno postajo, kjer je tehničnica, ki določi težo tovora in s tem pove v kateri vagon bo šel kateri tovor. In tako smo končali z ogledom drugega bazena. V tretjem bazenu, kjer je morje globoko okoli 20 metrov, pristajajo 300 metrov dolge ladje, ki tehtajo okoli 200.000 ton. In to je skrajna točka Luke Koper. Kasneje nam je razložil, da imajo dve vrsti nakladanja in razkladanja: indirektno in direktno (pripelje se kompozicija vagonov pod ladjo in jih nato pelje do prejelnika). Razkril nam je še eno zanimivost. V Luki Koper je 90% vseh skladišč, nekaj pa jih ima tudi Intereuropa. Nazadnje smo se peljali še mimo avtomobilskega terminala, kjer se letno pretovori do pol milijona vozil, ki po morju prispejo iz Japonske, Južne Koreje in Turčije in pa po kopnem iz Nemčije, Češke in Slovaške ter so namenjena na srednjeevropsko tržišče. Vsak avtomobil ima svojo pozicijo v računalniku. Kot zanimivost nam je povedal, da oni naredijo tehnični pregled avtomobila, ga operejo in naredijo tudi registracijo. Delavci, ki skrbijo za te avtomobile imajo oblečene bele pajace, ki imajo gumbe prišite navznotraj tako, da ne poškodujejo oziroma opraskajo avtomobile med tem, ko hodijo med njimi. Pri zadnji postaji smo videli oljke s katerimi se ljubiteljsko ukvarja skupina delavcev. Naredijo okoli 40 do 50 litrov olja na leto in ga nato dajo kot darilo poslovnim partnerjem. Takoj zatem smo videli garažo avtomobilov za avtomobile, ki stanejo nad 50.000 €. S tem pa smo tudi zaključili naš ogled Luke Koper in se odpravili do Hotela Bio Koper, kjer so nas pristrčno sprejeli in postregli z okusnim kosilom. Pot smo nadaljevali do Pirana, kjer smo se vkrcali na motorno ladjo Subaquatic, ki je edino plovilo na slovenski obali s katerega si lahko ogledamo podvodni svet in istočasno uživamo v čudoviti panoramski vožnji. Ob prihodu nas je pristrčno sprejela posadka ladje. Razložili so nam, da ladja sprejme do petdeset potnikov, od teh jih po dvanajst izmenično sedi v podpalubju in si med vožnjo skozi velika posebna okna ogleduje morskno dno. In že smo se odpravili na edinstveno panoramsko vožnjo na relaciji Piran - Fiesa - Strunjan in nazaj, kjer smo lahko občudovali lepo panoramo obale in čudovit pogled na Piran iz morske strani. Skozi velika steklena okna ladjice smo si ogledali geološko sestavo morskega dna, floro in favno priobalnega morskega dna, podmorske previse in nasade morskih školjk. Pot smo nadaljevali do školjčne sipine v zalivu Polje med Koprom in Ankaranom, ki je edina školjčna sipina v Sloveniji. Nahaja se v neposredni bližini Luke Koper, severno od ustja reke Rižane. Školjčna sipina je nastala po letu 1990, ko je Luka Koper s poglobljanjem dna ob drugem luškem pomolu prečrpavala mulj iz morskega dna na bližnjo lokacijo poleg izliva Rižane v Jadransko morje. Iz kupov mulja je dež postopoma spral blato, ostale so le apnenčaste lupine mehkužcev. Strokovnjaki so tam našli več kot 230 vrst mehkužcev. Sprehodili smo se po obali in nabirali školjke. Naš zadnji postanek smo naredili za ogled Zavarovanega območja Debeli Rtič, ki obsega približno osemsto metrov obale na skrajnem zahodnem delu polotoka Debeli Rtič. Vključuje rob in stene klifa, teraso ob vznožju klifa ter dvesto metrski pas obalnega morja. Prepadne stene klifa so visoke od 12 do 21 metrov in imajo - odvisno od izpostavljenosti - tudi različno geomorfološko podobo. Za kopni del so značilni intenzivni erozijski procesi in pojavi. V plitvem morju so skladi podvodnega grebena, ki se izklinjajo proti zahodu in nakazujejo smer umikanja rta zaradi erozijskega delovanja valov. Klif poraščajo toploljubne rastline (žuka, mali jesen), kamnito morskno dno pa zaradi plitvosti morja in dobre osvetljenosti gosti številne morske organizme. Poraščeno je z značilnimi algami ali na pesku z morskno travo cimodocejo, vmes pa se skrivajo številne živali: spužva žveplenjača, voščena morska vetrnica, ostriga, užitna klapavica, leščur, polž čokati volec, morski jež, morska kumara, mali morski pajek in druge. Polni lepih vtisov po prečudovitem dnevu smo pot nadaljevali proti domu.

Namen enodnevnih ekskurzij na Primorsko je bil v prvi vrsti aktivno preživljanje prostega časa, ki je povezano z zabavo, navezovanjem novih poznanstev in spoznavanjem lepote, zanimivosti ter običajev različnih krajev naše države - z namenom razbremenitve družine, pridobivanje novih izkušenj v različnih okoljih in situacijah, druženje, krepitev povezovanja med starostnimi generacijami in sprejemanje drugačnosti, s tem pa želimo invalidnim osebam pomagati pri vključevanju v normalno življenjsko okolje, naučiti jih samostojnega in neodvisnega življenja ter osamosvajanja od staršev, po drugi strani pa pridobivanje novih izkušenj v različnih okoljih in situacijah.

Pripravila:
Vanda Hrovatin

predsednik
Jernej Kocjančič

Društvo SONČEK ZGORNJE GORENJSKE je vpisan v register društev, ki ga vodi Upravna enota Jesenice / zaporedna številka : 168 / matična številka : 1173162 / šifra dejavnosti : 94.991 / davčna številka : 52760545 / E - pošta: soncek@telesat.si naslov: Cesta maršala Tita 65 Jesenice 4270 / telefon : 051 604 - 789 / TRR: 03186 - 1000368041 / Odločba MDDSZ o vpisu v register invalidskih organizacij številka : IO - 017/01